

**Martini, F., 2009: Flora vascolare spontanea di Trieste.
Lint, Trieste, 338 strani**

Trst je že tretje mesto v avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini, ki je po zaslugi uglednega italijanskega botanika prof. dr. Fabrizia Martinija dobil izčrpno in temeljito predstavitev spontanega rastlinstva. Najprej je Martini skupaj s sodelavci obdelal spontano floro Vidma (Udine) – 2005, nato (s soavtorjem Robertom Pavanom) floro mesta Pordenone. Trst je bil do zdaj gotovo avtorjev največji tovrstni zalogaj, in njemu namenjena knjiga je po formatu in obsegu največja od vseh treh. Pri delu je imel veliko pomočnikov, na naslovnici so posebej omenjeni sodelavci Alfredo Altobelli, Enzo Bona, Enrico Bressan, Michael Codogno, Paola Ganis, Marina Pertot, Loredana Rizzi Longo in Franco Stravisi. Poleg njih so glavnemu avtorju pomagali še nekateri specialisti za posamezne rodove, popisovalci na terenu, svetovalci pri pisanju in recenzenti (med njimi pokojni prof. Tone Wraber). Prikaz spontane flore Trsta temelji na podrobnem florističnem kartiranju okoli 28 km² obsežne urbane površine, ki leži v dveh srednjeevropskih kvadrantih (10348/2 in 10348/4). Celotno območje mesta je bilo razdeljeno na 282 geografskih operativnih enot (vsaka ima svoje ime) s približno površino 325 × 308 m oz. 0,1 km² ali 1/360 srednjeevropskega kvadranta. Baza, ki so jo osnovali že leta 1999, je vsebovala 48383 podatkov. Prevladovali so terenski popisi, pomembni pa so bili tudi herbarijski podatki in zgodovinskimi zapisi. Popisovali so po habitatih in se pri tem posluževali srednjeevropske metode Braun-Blanqueta, modifikacijo S. Pignattija (1952). V uvodnih poglavjih knjige so nazorno predstavljene naravne danosti mesta, od podrobnega zemljevida površja (najvišja točka je 272 m visoki vrh Montebello, slov. Bombelj), geološke sestave (prevladuje fliš in aluvij, ob obali tudi nasipi) in podnebja. Sledi zgodovinski opis razvoja mesta, prostorska analiza stopnje urbanizacije današnjega Trsta in z računalniško obdelavo podatkov nastali zemljevid urbanizacije, ki raziskovano območje členi na osem razredov. V prvem so primestni urbani parki in površine z rastjem, ki se približuje naravnemu, v katerem prevladujejo avtohtone vrste, v osmem pa močno urbanizirana industrijska območja s prevladujočim ruderalnim (sinantropnim) rastlinstvom.

Osrednji del knjige zavzema predstavitev zdajšnje (aktualne oz. recentne) flore Trsta. S podrob-

nim kartiranjem so ugotovili kar nekaj novih taksonov za floro Italije (npr. *Atriplex micrantha*, *Eragrostis virescens*), nekaj novih taksonov za floro Furlanije Julijske krajine (npr. *Lathyrus ochrus*, *Pimpinella peregrina*), prav tako so uspeli potrditi uspevanje nekaj taksonov, ki so jih doslej omenjali le historični viri iz konca 19. stoletja (Marchesetti, Pospichal), npr. *Adonis annua* subsp. *annua*, *Bromus tectorum*, *Lathyrus linifolius*, *Minuartia hybrida*, *Urtica urens*. Skupno zdajšnja flora praprotnic in semenk Trsta šteje 1024 taksonov, kar pomeni, da na 1/300 ozemlja Furlanije Julijske krajine uspeva skoraj tretjina vseh v deželi znanih taksonov. Med posameznimi geografskimi operativnimi enotami so precejšnje razlike v številu popisanih vrst. Prav tako so precejšnje razlike v pogostosti vrst. Glede na to, v koliko operativnih geografskih enotah se pojavljajo, so razdeljene v pet razredov. Če so takson popisali v manj kot 5 odstotkih enot, je zelo redek (zelo redke ali redke so npr. nekatere kukavičevke), če so ga v več kot 80 odstotkih enot, pa zelo pogost. Popisane taksone so analizirali po pripadnosti različnim družinam (največ, 12,4 %, jih pripada družini *Asteraceae*, sledijo jim z 11,4 % vrste iz družine *Poaceae*), bioloških oblikah (zelo velik je delež terofitov, 30,7 %), horološki pripadnosti (z 20,9 % prevladujejo evrimediterranske = submediteranske vrste). Delež adventivnih vrst (neofitov) je v Trstu visok, kar 13,2 %. Po izvoru prevladujejo ameriške vrste (46,3 % vseh neofitov), sledijo jim azijske vrste (22,4 % vseh neofitov). V naslednjih poglavjih floro Trsta avtorji obravnavajo z več vidikov (pestrost, modeli razširjenosti – urbanofilne, urbanofobne vrste, načini razširjanja, ogroženost – kar 98 taksonov ali 9,5 % od vseh popisanih sodi na rdeči seznam, od tega je 48 taksonov, ki jim grozi izumrtje in 37 ranljivih taksonov. Izčrpno je poglavje o rastlinah, ki povzročajo alergijo. Podrobno so predstavljeni posamezni deli mesta z značilnim rastlinstvom – od urbanega središča do različnih zelenih površin, zgodovinskih območij, pristanišča, opuščeni industrijskih površin, mestnega obrobja z gozdni in kmetijskimi površinami, do parkov.

Posebno poglavje je namenjeno spreminjanju flore v teku stoletja. Primerjavo so omogočili historični podatki, zbrani predvsem v zbirnih delih

Marchesettija in Pospichala iz konca 19. stoletja. Bolj kot za celotno mesto, je bila ta primerjava mogoča za posamezne mestne predele, npr. Campo Marzio (Sv. Andrej), kjer primerjava med Marchesettijevimi podatki iz leta 1882 in Martinijevimi podatki iz leta 1994 kaže na precejšnje razlike tako v sestavi po horoloških skupinah (zmanjšanje deleža mediteranskih in submediteranskih vrst in povečanje deleža paleotemperatnih in evrosibirskih vrst), strukturi neofitov (nekoč so prevladovale azijske, zdaj ameriške vrste) in razmerju bioloških oblik (nekoč je bil delež terofitov še večji kot je zdaj).

Drugi del knjige začenja seznam popisanih vrst z bolj ali manj obsežnimi in temeljitimi opombami ter opažanji, nadaljuje pa seznam literature, na njegovem koncu tudi seznam diplomskih nalog, ki so jih pod Martinijevim vodstvom izdelali študentje univerze v Trstu in so povezane s temo knjige. Arealne karte (razširjenost 1024 taksonov v 282 enotah) so v zaključnem delu knjige, za njeni je le še dodatek. Obsežna, izčrpna, temeljita, metodološko dosledna, vsebinsko bogata in oblikovno všečna knjiga zagotovo celovito predstavi rastlinstvo tega pomembnega severnojadranskega pristanišča in avtorju in njegovim sodelavcem ob tem velikem dosežku iskreno čestitamo. Če kaj pogrešamo, je povzetek, in to ne samo v an-

gleškem jeziku. Ta knjiga bi si ga zaslužila morda tudi v nemškem, zagotovo pa, in to kar obsežnega, v slovenskem jeziku. Nekaj sodelavcev pri knjigi je bilo Slovenk in Slovencev in Trst z neposredno okolico je bil in je vsaj malo še zdaj tudi mesto, kjer živijo tudi Slovenci. Če bo prof. Martini svoje raziskave urbane flore nadaljeval (upamo in želimo, da bo to storil) ga v rodni deželi čaka še Gorica. Precej manjša je od Trsta, pa vendar, tudi tu ima odlično historično podlago (npr. F. Krašana). Dejstvo je, da pred nekaj leti odstranjena meja zdaj raziskovalcem flore omogoča, da se Gorice lotijo celostno, tako s pristjem, ki je nekoč že bilo (npr. Solkan) kot z mestom, ki ga Krašan še ni poznal (Novo Gorico). Temeljite Martinijeve knjige o urbani flori treh mest v Furlaniji Julijski krajini pa so lahko tudi spodbuda slovenskim botanikom, npr. da predstavijo urbano flore naše prestolnice (Ljubljane) ali drugega največjega mesta (Maribora).

Zahvala

Za dragoceno pomoč pri branju knjige o urbani flori Trsta in za slovenska imena toponimov v tem mestu se prisrčno zahvaljujem prof. dr. Marini Pertot.

Igor Dakskobler